

Корпоративне об'єднання бібліотек – платформа для розвитку освіти та науки в регіоні

Костирко Тамара Миколаївна

Бібліотека Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна

В Україні розвиток бібліотек ВНЗ на початку ХХІ століття вступає в фазу поступової трансформації в бібліотечно-інформаційні центри та їх об'єднання на корпоративних засадах. Інформатизація суттєво змінює зміст і характер діяльності вузівських бібліотек. Універсальність суспільних інфопроесів, глобалізація їх проявів завдяки інформаційно-комунікаційним технікам та технологіям породжують системно-інформаційні комплекси на різних рівнях організації бібліотечної діяльності їх галузевих об'єднань, зокрема регіональному.

Комплексний аналіз бібліотечно-інформаційних ресурсів бібліотек ВНЗ регіонального рівня надає можливість узагальнення методичних знань про корпоративну діяльність бібліотек ВНЗ, визначення її організаційно-структурних та функціонально-змістовних засад, управлінсько-методичного супроводження освіти, підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних забезпечити процеси розвитку всіх сфер діяльності суспільства. Він передбачає пошук засобів нових методик і ефективних технологій освітньої діяльності, що є пріоритетом Болонського процесу. Йдеться, перш за все, про необхідність створення адекватного інформаційно-освітнього середовища, зорієнтованого на реалізацію цілей навчальної діяльності як ефективного механізму отримання якісних знань та адаптації їх до потреб суспільства.

Перехід до нової соціокультурної цивілізаційної реальності інформаційного суспільства породжує певні проблеми щодо особливостей, завдань, моделей, засобів їх реалізації в окремих підсистемах, зокрема в сфері діяльності бібліотек.

Бібліотеки ВНЗ під впливом формування єдиного інформаційно-комунікаційного простору освіти всіма складовими своєї діяльності інтегрують до його системної організації, зокрема в аспекті створення корпоративного об'єднання бібліотек.

Основне соціально-культурне призначення корпорацій та консорціумів пов'язане зі створенням умов для бібліотек щодо представлення якісного інформаційного забезпечення з використанням новітніх інформаційних технологій, модернізацією управління бібліотечними ресурсами, формуванням нового інформаційного середовища, розкриттям інформаційно-когнітивного потенціалу інформаційних ресурсів бібліотек як складової інтелектуальної інфраструктури суспільства, що розвивається.

Корпоративна система вузівських бібліотек м. Миколаєва була створена у 2002 р. До її складу увійшли бібліотеки:

- Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (НУК);
- Миколаївського державного університету ім. В.О. Сухомлинського (МДУ);
- Миколаївського державного аграрного університету (МДАУ);
- Чорноморського державного університету ім. П. Могили (ЧДУ);
- Миколаївського науково-навчального інституту Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова (МННІ ОНУ);
- Миколаївського навчального центру Одеської національної юридичної академії (МНЦ ОНЮА).

Створенню корпоративного об'єднання бібліотек (КОБ) передувала велика підготовча робота, яка передбачала вивчення системи бібліотек, рівня їх інформатизації, пріоритетів, готовності кадрового складу, ставлення до інформаційного розвитку керівників ВНЗ, аналізу кількісно-якісного складу фондів бібліотек ВНЗ. Важливим аспектом було використання досвіду роботи регіонального Методичного об'єднання бібліотек ВНЗ.

Один раз на квартал збирається методичне об'єднання бібліотек ВНЗ м. Миколаєва, на якому обговорюються питання, пов'язані з корпорацією. На засіданнях Рада корпорації:

- розробляє загальну політику, визначає зміст, основні напрямки спільної діяльності та конкретну участь кожної сторони;
- призначає групу технічних фахівців щодо вирішення виробничих питань;
- розглядає аналітичні звіти про діяльність;
- розглядає звіти про розробку та впровадження нових технологій;
- приймає рішення щодо покращення будь-яких напрямків роботи корпорації;
- контролює здійснення обміну професійною інформацією між бібліотеками-учасниками;
- аналізує проблемні питання, які виникали під час роботи.

Періодично здійснюються виїзди фахівців (програмістів та бібліографів) в бібліотеки ВНЗ з метою здійснення практичної допомоги на місцях. Проблеми і недоліки обговорюються на засіданнях фокус-групи (до її складу входять представники всіх бібліотек – учасниць корпорації), яка збирається раз на квартал. За необхідності проводяться позачергові засідання фокус-групи.

Організуючу роль у всіх аспектах діяльності вузівських бібліотек в галузі автоматизації бібліотечно-інформаційних процесів виконують відділи бібліотеки Національного університету кораблебудування. Її діяльність спрямовано не тільки на рішення внутрішніх завдань, але і на методичну підтримку вузівських бібліотек. Її співробітники надають консультаційну допомогу у вивченні і роботі в АІБС "УФД/Бібліотека" фахівцям вузівських бібліотек, які не мають серйозної інженерно-технічної підтримки. Впроваджуючи інноваційні технології у свою роботу, бібліотеки повинні не тільки мати спеціально підготовлені кадри, що вміють працювати в АІБС і

орієнтуються в численних каталогах і БД, представлених в Інтернеті, але і здатних навчити роботі в мережі будь-якого читача.

Метою корпорації на першому етапі було корпоративне придбання і використання АБІС "УФД/Бібліотека": сумісне планування і проведення семінарів, тренінгів по освоєнню АБІС; створення єдиної інформаційної бази аналітичного опису документів; корпоративний розпис статей з періодики.

Організаційне структурне об'єднання бібліотек ВНЗ отримує не тільки фахове керівництво своєю роботою, але й змогу координувати її з колегами з інших споріднених навчальних закладів, шляхом активного спілкування через Інтернет. Умовами, що сприяють покращенню методичної роботи є і те, що методичний підрозділ стає "ближчим" до бібліотечного фонду методичних матеріалів, а його співробітники мають кращу нагоду спілкуватись з користувачами.

Робота КОБ ВНЗ Миколаївського регіону ведеться за чотирма напрямками, а саме:

- автоматизація бібліотечних процесів;
- корпоративний розпис статей з періодичних видань;
- створення та підтримка Зведеного корпоративного каталогу;
- створення спільного регіонального освітньо-інформаційного порталу.

Діяльність КОБ здійснюється на основі Положення про корпорацію вузівських бібліотек методичного об'єднання м. Миколаєва, Положення про корпоративний каталог. Дана корпорація функціонує на підставі Договору про корпоративну каталогізацію, підписаного директорами всіх бібліотек-учасниць корпорації та Договорів про співробітництво у сфері інноваційної діяльності бібліотек, Державних стандартів бібліографічного опису, технічної документації до програми "УФД/Бібліотека", технологічних інструкцій щодо поповнення корпоративного каталогу. Радою корпорації були визначені права та обов'язки бібліотек-учасниць корпорації, порядок формування корпоративного каталогу та забезпечення доступу до нього.

Тобто, створення і функціонування КОБ супроводжується окремим потоком ділової, організаційно-розпорядчої документації, що потребують виконання вимог, принципів, норм правочинства. Виникає потреба в робочій одиниці, що відповідає за внутрішній документаційний обіг і все, що з цим пов'язано.

Сьогодні бібліотеки ВНЗ Миколаєва використовують добре відомі в Україні бібліотечні програми "ИРБИС" і "УФД/Бібліотека". В російській АБІС "ИРБИС" працює тільки бібліотека МФ КНУКіМ, а всі інші придбали програмне забезпечення "УФД/Бібліотека" Київського акціонерного товариства "Український фондовий дім". На базі бібліотеки НУК створено консультаційний центр для користувачів програмної системи "УФД/Бібліотека" у місті.

Управління корпорацією здійснюється робочою групою, до якої входять представники всіх бібліотек-учасниць (бібліограф та системний адміністратор від кожної бібліотеки).

Зрозуміло, що найважливіші проблеми управління мають системний характер, пов'язані з ускладненням системних властивостей. Кожна бібліотечна установа (і створюване корпоративне об'єднання не виключення) є активною відкритою системою, яка має інтегративну цілісність. Ці якості не можуть бути зведені до властивостей складових частин. Крім того, КОБ слід розглядати як частину певної бібліотечної системи: галузевої та регіональної. Не можна розглядати її ізольовано від соціально-комунікативної структури освіти в цілому.

Стратегією управління КОБ має бути гасло "Від структури до процесів". Головний принцип керівництва КОБ полягає фактично в управлінні потоками робіт і управлінні інформаційними процесами, тобто потребує логістичних заходів менеджменту.

У зв'язку з цим усе більш актуальною стає проблема безперервного підвищення кваліфікації бібліотечного персоналу. Тому, в бібліотеках організуються власні курси (НУК, МДУ, ЧДУ). У бібліотеці НУК розпочато цикл теоретичних і практичних занять "Інтернет – бібліотекареві".

Необхідність професійного спілкування вимагає вдосконалення таких форм підвищення кваліфікації, як постійно діючі міські семінари, конференції, круглі столи та ін.

У рамках методичного об'єднання були підготовлені і проведені:

- науково-практичні конференції "Формування інформаційних ресурсів бібліотеки на сучасному етапі", "Користувач бібліотеки: вивчення, навчання і задоволення інформаційних потреб";

- семінар-практикум «Автоматизація бібліотечних процесів за допомогою автоматизованої системи "УФД/Бібліотека"»;

- науково-теоретичний семінар "Інноваційна діяльність бібліотек";

- круглий стіл "Бібліотека – ВНЗ: грані співробітництва".

На базі об'єднання вузівських бібліотек працює майстер-клас "Професіонал – професіоналу".

Бібліотекою НУК серед працівників вузівських бібліотек проводилось соціологічне дослідження за допомогою анкети "Імідж бібліотеки та бібліотекаря вищого навчального закладу сучасного інформаційного суспільства". Воно ставило за мету з'ясувати:

- що сьогодні є складовими чинниками поняття "Імідж бібліотеки та бібліотечного працівника";

- яке місце посідає бібліотека вищого навчального закладу в соціумі вузу;

- які заходи системи підвищення кваліфікації більш цікаві для працівників бібліотек.

Усього в цьому дослідженні взяло участь 104 працівника вузівських бібліотек.

За підсумками соціологічного дослідження можна зробити висновок, що, незважаючи на всі перешкоди, які існують у кожній бібліотеці, сучасна вузівська бібліотека в умовах інформатизації суспільства виконує функції, які відповідають вимогам часу і бере активну участь у формуванні інформаційного простору навчального закладу.

Цілеспрямовано формуючи імідж бібліотек у регіоні, корпоративним об'єднанням бібліотек ВНЗ м. Миколаєва створено Регіональний освітньо-інформаційний портал бібліотек ВНЗ Миколаївщини (<http://www.vnzportal.mk.ua/>).

Метою створення portalу було об'єднання в єдиний простір інформації з різних джерел: Інтернет, власних та корпоративних ресурсів на допомогу абітурієнтам, студентам, науковцям та всім іншим, кого цікавить сфера вищої освіти.

Портал служить для довідкових та комунікативних цілей. Він орієнтований на те, щоб зробити фонди бібліотек доступними широкому загалу; підвищити поінформованість користувачів про роботу і послуги бібліотек ВНЗ нашого регіону; довести до користувачів, бібліотекарів і партнерів актуальну цікаву інформацію.

Важливий аспект – всі бібліотеки-учасниці працюють в єдиній автоматизованій бібліотечній системі "УФД/Бібліотека". Це спрощує організацію ЕК бібліотек.

З бібліотек ВНЗ нашого регіону тільки бібліотека НУК має свій сайт. Інші бібліотеки, за нестачею технічних спеціалістів, не мають можливості надати інформацію про себе і свої електронні каталоги он-лайн користувачам.

Регіональний освітньо-інформаційний портал бібліотек ВНЗ Миколаївщини створено на базі бібліотеки Національного університету кораблебудування. На сьогодні на порталі виставлено чотири найбільші електронні каталоги бібліотек ВНЗ Миколаївського регіону: Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, Миколаївського державного університету ім. В.О. Сухомлинського, Миколаївського державного аграрного університету та Чорноморського державного університету імені П. Могили.

Метою розділу "Зведений каталог" є надання доступу дистанційним користувачам до фондів бібліотек ВНЗ м. Миколаєва. Він має найскладнішу

структуру на порталі. В ньому закладені перспективи розвитку, як самого порталу, так і бібліотек-учасниць в цілому.

Аналіз закордонного і вітчизняного досвіду показує, що побудова і розвиток масштабної розподіленої інформаційно-освітньої системи можливі тільки на базі корпоративної моделі об'єднання навчальних закладів, що працюють на добровільній основі в рамках узгоджених єдиних стандартів.

Водночас ці напрями стали основою поширення досвіду бібліотеки НУК на діяльність бібліотек-учасниць КОБ та інші бібліотеки регіону.

КОБ ВНЗ має сприяти цьому шляхом надання доступу до інформації, і допомагаючи оволодінню інформаційною культурою, навичками самостійної роботи. Забезпечити саме таке сприйняття КОБ усім контингентом його користувачів і є реалізацією функцій системних ІР.

Список літератури

1. Буевич Г. А. Библиотеки высших учебных заведений в системе информационно-образовательного пространства крупного провинциального города (по материалам города Барнаула) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 07.00.08 "Книговедение. Библиотековедение. Библиографоведение" / Г. А. Буевич. – Новосибирск, 2003. – 23 с.
2. Грекова Т. В. Создание консорциума библиотек вузов Дальнего Востока в свете интеграции в мировое образовательное пространство / Т. В. Грекова // Б-ки учеб. заведений. – 2005. – № 15. – С. 3-9.
3. Ільганаєва В. О. Організація діяльності бібліотек : навч. посібник / В. О. Ільганаєва, М. С. Слободяник. – Х. : ХДАК, 1998. – 84 с.
4. Костирко Т. М. Проект створення корпоративної системи вузівських бібліотек м. Миколаєва / Т. М. Костирко // Матеріали наук.-практ. конф. "Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта (консенсус, партнерство, стандарти) в контексті Болонського процесу". – Х., 2005. – С. 241-242.
5. Поветкина Л. Г. Построение модели корпоративного взаимодействия государственных и муниципальных библиотек для создания сводных

электронных ресурсов Белгородской области / Л. Г. Поветкина, Н. В. Сороколетова // Науч. и техн. б-ки. – 2007. – № 12. – С. 3-8.

6. Проект библиотечной сети учреждений науки и образования Северо-Западного региона России RUSLANet / А. И. Племяк, Л. Н. Агаджанова, В. Л. Баранов и др. // Науч. и техн. б-ки. – 1997. – № 11. – С. 3-15.